

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre 16 kor.
 Negyedévre 4 «
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre 20 kor.
 Negyedévre 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre 24 kor.
 Negyedévre 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadását
 vagy megőrzésére nem vállalja.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Ki lehessen kir. tanfelügyelő?

A nemzeti népoktatásunknak egyik igen elhanyagolt, de kihatásaiban nagyfontosságú kérdésével foglalkozik a Szent-István-Társulat kiadásában megjelenő »Népnevelő«, a kath. tanítók hivatalos lapjának legutóbbi száma akkor, amidőn alapos, körültekintő tanulmányt közöl állami tanfelügyeletünk reformjáról. A kérdést úgy tárgyalja a közlemény, hogy szinte felhívja abban a vidéki kath. tanítóegyesületeket arra, hogy érdeklődésüket a kérdésre irányítsák és a tanítók közóhajaként szorgalmazzák gyűléseiken ezen égetően szükséges reformnak közlemény eszméi szerint való megoldását. A közlemény ezeket mondja:

Az 1868. évi XXXVII. törvénycikk éppen úgy, mint az 1876. évi XXVIII. törvénycikk csak azt a hatáskört szabja meg, amivel a kir. tanfelügyelet a hitközségi iskolák legfőbb állami ellenőrzését, a községi és állami iskolák felügyeletét illetőleg rendelkezik. A különböző időben kiadott miniszteri rendeletek sem intézkednek ezek szerint egyébről, mint a törvényben körülírt hatáskörben végbemenő állami tanfelügyelet érvényesítésének módzatairól. Ugy a törvények, mint a rendeletek nyílt kérdésnek tartották fenn azt, hogy a törvényben megszabott tanfelügyelői hatáskört ellátó közegek

minő képzettségű tisztviselői legyenek az állami szolgálatnak. Alig van tehát az állami közszolgálatnak még egy oly ága, ahol a hivatás oly meghatározatlanul áll, annyira mellékes tekintet, mint éppen az állami tanfelügyeletben.

Oly korszakát éljük a népnevelésnek, amikor a tanfelügyelő többé nem lehet csak egyszerűen az iskola külső viszonyait ellenőrző közeg, statisztikai rovatokat betöltő hivatal a nemzeti népoktatás szervezetében, hanem a szó szoros értelmében vett vezetője, irányítója, legszakképzetesebb, legodaadóbb nevelő-tanítója kell, hogy legyen a vármegye népoktatásának.

Ezt a hivatást, tisztelet a kivételeknek, de a mai tanfelügyelői kartól várni nem lehet és nem szabad! Elég sajnós, hogy így van: de ez nem a tanfelügyelői kar hibája, hanem a törvényes rendelkezések hézagosságának természetes szüleménye. Itt nem egyes kivételekről esik szó, hanem egy szervezetről az állami közszolgálatban, amelynek kívánatos reformja csak általános érvényű intézkedésekkel érhető el. Ezt az általános érvényű intézkedést megtenni meg oly nemzeti érdek, amit elodázni már csak népnevelésünknek senki által nem óhajtott kárával lehet. Nyílt és őszinte sürgető

vélemény ez, amit a nemzeti népoktatáshoz fűzött nagy érdekek mondatnak ki velünk, mert ha az állami költségvetésben a népiskolákra, polgári iskolákra és tanítóképzőkre fordított milliók számát olvassuk, önkénytelenül is azt kérdezzük: mi ezeknek az ellenértéke a nemzeti köznevelés emelkedését illetőleg. Hol vannak azok az ellenőrző közegek, akik ezeknek a millióknak minél gyümölcsözőbbé tevéséért szaktudásukkal közreműködni tudnak. Hol vannak azok a szakközégek, akik a népnevelés kohóiban, az iskolában ha megjelennek, a nevelő-tanítók igazi rátermettségét megítélni, lelkes ügyszeretetüket mértékelni hivatottak. Hol vannak azok a szakközégek, akik, ha kell, a metódika újabb vívmányait a tanítói munkába átültetni aravalósággal bírnak. És hol vannak azok a szakfelügyelők, akik nemes önértéssel hivatkozhatnak ellenőrzésük gyakorlatában arra, hogy ők a legkiválóbb tanítók, ők a legképzettebb nevelők, akik a kor színvonalán álló pedagógiai tudásukkal elfogulatlanul igazságos és megbízható bírái tudnak lenni az iskolában folyó nevelő-tanítói munkának.

Az első, amire hivatkozunk, az, hogy iskoláink életében ne legyen ritka eseményszámba menő, ha tanfelügyelőt üd-

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Azeline.

— Emile Bergerat. —

Régi rege ez Bretagne földjéről; kelta eredetű. A szülőfalumban hallottam, egy a hagyományokat jól ismerő, boszorkány hírében álló öreg anyó mesélte nekem.

— Nagy jó uram, — kezdte — én már nem ismertem, pedig nem vagyok mai gyerek, de az apámnak az anyja, az öreganyám úgy látta szemtől szembe, mint én most az urat. Azeline volt a neve, a Saint Briacból származott, a hol a legszebb lányok, a legszebb pártákat viselik. Abban az időben történt mindez, a mikor még királyok uralkodtak Franciaország felett. Azeline szülei szép vagyonnal rendelkeztek és ő volt az egyetlen gyermekük. Így hát csak természetes, hogy kérésekben nem volt hiány. De neki csak Jan Bris, a tengerész tetszett, a ki a Ferre-Nenocon halászzattal kereste meg kenyérét.

Ez a San Bris rabolta el Azeline szívét. Ugy volt, hogy Szent Mihály napjára megjön a hajója rakományostól, a mikor is haladéktalanul megtartják az esküvőt. Távolléte alatt a lány főnök fehérneműt himzett magának, s hogy el ne felejtsem, zsebkendőket a vőlegénye számára a kettőjük keresztnevének kezdőbetűivel, J. A.-val. Egy este azonban eltört a varrótüje munka közben. Ez még nem jelent rosszat, de a második után legjobb abban hagyni a munkát, mert a harmadik halált jelent. Azeline csak tovább dolgozott, szerelmére gondolva, s alig vette észre, hogy a harmadik tű is eltört.

Különös, megmagyarázhatatlan dolog, uram, de a mi partjainkon megérzik a hajótörést, még mielőtt a híre oda érkezne. A tenger morajlásában, a sirályok különös sikolyában van valami, a mi sohasem téveszti meg a tapasztalt tengerészt. Azeline apja meg az anyja hallották ezt a hangot egy éjjel, de mivel tudták, hogy a lányuk belehalna bánatába, nem szóltak semmit. Elvitték Jouvence-sur-Rauceba, a hol unokanővére eljegyzésének tiszteletére nagy lakzít csapott a rokonság.

Alig utaztak el, a midőn meghozták Saint-Jacut-be az angolok a szegény szerencsétlenül járt fiatal ember holttestét, a melyet sziklás partjaikra vetett a vihar, hogy az anyaföldben pihenhessen. Még aznap meg volt a temetés, a helység papja szentelte be a tetemet. Ézalatt Azeline ártatlanul táncolt Jouvence-sur-Rauceban.

Tán ő volt az egyetlen, a ki nem tudott a szerencsétlenségéről, a ki nem hallotta a sirályok vészjósló szavát. Hiába tette meg egyetlen célzását egyik irigy pupos unokatestvére: — Vannak olyanok is, a kik friss sirokon táncolnak.

Azeline nem értette meg. Már hogy is értette volna meg a lelket? Ugy szerette az ő szép Janját! És csak tovább táncolt.

Akkor jöttek érte azzal az üzenettel, hogy a majorság határánál az országúton — várja valaki. Odament; Jan Bris volt ott.

Egy acélszürke lovat tartott a kantárszárnánál fogva, a mely a csillogó naptény dacára kődbe volt burkolva. Orrlyukaiból csak úgy gözölt a sűrű köd és a patkó nyomán is az fakadt.

— Jan, édes szerelmem! ...
 De ő lefejtette magáról az ölelő karokat.

— Tulsokat táncolsz! — mondta.

A lány ijedten kérdezte:

— Tán féltékeny vagy? Kétkeddel bennem? Hü maradtam hozzád! Mindig csak utánad epekedtem!

— Akkor jer! — volt a válasz.

És karjaiba véve, az acélszürke lóra ültette. És elindultak. Azt sem kérdezte Azeline, hogy hova, merre mennek. Csak boldog volt végtelenül.

Hogy lehetséges az, hogy dél idején sötét éjszaka legyen, azt nem tudom; annyi azonban szent igaz, hogy az égbolt koromfekete volt. Különben a sok hulló csillag is érthetetlen lett volna. De az acélszürke mén, mindannyit elkerülve, leghamarább ért a láthatár végére.

— Félsz, hogy olyan gyorsan megyünk? — kérdezte Jan Bris.

— Veled vagyok, nem félek semmitől!

És vőlegénye nyakát átölelve, annak rettetesen sápadt arcába tekintve mondta:

— Halotthalvány vagy, édes szerelmem!

A férfi a fejével bólintott.

Alattuk a fákön egy varju hívta a fiait. Jan némán mutatott rájuk.

— Nem, — mondta a lány, vőlegénye fülebe sugva — nem hollók, tengeri fecskék ezek. Otthonhoz közeledünk. Ismerem a szirtkehez verődő hullámok morajlását. Látod ott lenn a saint briaci templom tornyát? A völgyet szegélyező erdőséget, a hova annyi kedves emlék fűz bennünket? Látod amott a szülői házat? A férfi megborzongott:

— Fázom — mondta.

Azeline levetette köpenyét, s szerelmese vállára borította. A paripa nyargalt, nyargalt tovább, lábai nyomát ködfelhő követte. Elhagyták Saint-Briacot és az utána következő falva-

vözölhetnek tanító kartársaink iskolájukban. Ma azt tapasztaljuk, hogy évenként talán egyszer 5—10 perces látogatás egy osztályban, az iskola folyosóján, udvarán egy-egy séta és — kész a tanfelügyelői látogatás, Azután a kir. tanfelügyelő véleménye ne az iskolák jellege szerint formálódjék. A hitfelekezeti iskolákat a kir. tanfelügyelő — közfelfogás szerint elvből — azon szemüvegen nézi, hogy nem lehetne-e azokat valami utómódon állami iskolával felcserélni. A helyi hatóság szinte remeg egy-egy tanfelügyelői látogatás után, hogy majd a község jegyzője, vagy egyik-másik befolyásosabb polgár nem hint-e konkolyt a fenntartó hitközség képviselőjébe, amiből azután oly ellenséges áramlat kel ki, amely a hitvallásos iskolától minden további áldozatot megtagad; mert hát a tanfelügyelő ur ígéretet tett, hogy állami iskolát eszközöl ki a vármegyénél s így a nép szabadulni fog minden iskolai teherrel. Szerintünk az állami felügyeletnek minden esetben az volna a legnehezebb feladata, hogy a jellegre való tekintet nélkül, tankerületének minden községében kifejlesztett, virágzó népiskolák legyenek és ha kell, ebben támogassa is a fenntartókat s csak ott lépjen fel az államosítás gondolatával, ahol hazafias szempontból a törvény azt kötelességévé teszi; de ott azután ne tétovázzék.

A tanítókat illetőleg a tanfelügyelő a komoly, az elismert szaktekintély igazságos szigorával lépjen fel. Az ő hivatása nem csak az esetleges fogyatékoságok kutatása, hanem a jó hadvezető bölcsességével a nevelő-tanítómunka mélyére is lásson és ott a való, az igazi érdem dicséretét érdemlő eredményeit is megítélni tudja elfogulatlanul.

kat, a melyeket a lány rendre megnevezett. A kutyák rémesen vonítottak, mint mindig, ha kísértetet látnak.

Az ódon omladozó Guindo-kastély felett Jan hirtelen panaszkodni kezdett, hogy az északi szél koponyáját hasogatja.

— Nem halod, Azeline, hogy süvölt mögöttem?

Azeline kivett a zsebéből egy J. A. betűkkel himzett zsebkendőt és bekötötte vele a lovas homlokát.

— Köszönöm — suttozta az.

Es a mint Saint Sacuthöz érkeztek, az acél-szürke mész egy kört irt le a levegőben, mintha a szivárványhidról a földre csuszna — és megállt a templom előtt.

Az asszonyok és gyerekek, a kik ott voltak, világosan telismerték Jan Brist, a férfiak ellenben csak Azelinet látták. Le is segítették a lóról.

A lélekharang utolsó kongott. Tompán terjedt el mélabus hangja a levegőben. A sekrestyés a gyertyákat oltogatta. A tömjén már alig füstölgött. A Szűz Anya oltára előtt egy öreg asszony zokogott, mert hat gyermeke közül Jan volt a legszebb, a legdelibb, a leggyengédebb. Azeline hozzá sietett:

— Ki halt meg?

Lehet, hogy a külföldi tanfelügyelői típusok nem így állítják elénk a tanfelügyeletet. De hát miért nem járhatnánk mi elől jó példával a külföldnek is. Miért nem volna megvalósítható nálunk a mi viszonyaink szerint égetően szükséges módja a tanfelügyeletnek!? Igen, megvalósítható ez minden újabb anyagi áldozat nélkül, csak szándék kell hozzá.

A módja ez volna:

1. Hozassék a népiskola és tanítóképzés szerves viszonyba egymáshoz. Ezt úgy értem, hogy az elemi iskola tanítók meghatározott gyakorlati működés után magasabb kvalifikációhoz juthassanak és ennek megszerzésével elérhessék a tanítóképző tanári katedrát. Amint a középiskolai tanár lehet egyetemi magántanár, egyetemi nyilvános rendes tanár s így részese a középiskolai tanárok képzésének is, eljuthasson arra a fontos hivatásra, hogy a tanítók tanítójaként működhessenek.

2. A népiskola és a tanítóképző hozassék szerves viszonyba a tanfelügyelői hivatással. Vagyis meghatározott működési idővel az arra hivatást érző tanítók és tanárok egy előirt tanfelügyelői szakvizsgálat után képesítést nyerjenek a tanfelügyelői állás betöltésére.

A jogász csak birói vizsgálat után várhatja biróvá való kinevezését. A jogász csak ügyvédi vizsgálat után nyithat önálló irodát; de a jogász pedagógiai tudás nélkül is lehet a tanítók, a tanárok felügyelője. A középiskolákra készülő bölcsész, csak tanári vizsgálat után lehet rendes középiskolai tanár, de a tanítók, képzőtanárok felügyelőjévé minden befejezett vizsgálat, képesítés nélkül kinevezhető.

— A temetőben megtudhatod.

Odament. Eppen tödöt hánytak a koporsóra, a melyet a pap beszenteit.

— Tisztelendő atyám, ki halt meg?

— Egy jó keresztény, leányom, egy bátor tengerész, a kinek holttestét az angol partokon találták meg. A hajó elmerült, a kapitány, a matrózok mind . . . A jó Isten csak Jan Brisnek engedte meg, hogy hazai földben nyugodjék.

E név hallatára Azeline szóvalánul végig esett a siron és ő is kiszenvedett.

A falu elhatározta, hogy ily hűséges szerelmeknek nemcsak egy sirban, de egy koporsóban is kell pihenniük. Felnyitották hát újra Jan Bris koporsóját — és képzelje, uram, mit láttak benne? Az öreganyám, a ki nyolcvan éves lett és schasem ha udott, ott volt . . . Igen . . . Jan Brisnek teteme, a melyet a víz és halak eltorzítottak, visszanyerte eredeti frissességét, vállain ott volt Azeline köpönyege és homlokán a J. A. betűs zsebkendő. A szerelem még ennél is nagyobb csodát művelt; ujjain ott volt a jeggyűrűje, a melyet Azeline adott neki, mielőtt elutazott és a mely hiányzott a holttest ujjairól, a mikor az angolok megtalálták.

Igy szerették egymást az emberek minálunk, jó uram, a régi időkben, a mikor még királyok uralkodtak Franciaország felett.

És mit szólanának a középiskolai tanárok, hogyha főigazgatókat nem közülük állítanának a tankerületek élére?

Sok tanítóból is lett már tanfelügyelő, akik közül — azt mondják — többen nem kifogástalanul töltik be a tanfelügyelői hatáskört. Lehet, hogy igaz az ítélet róluk. De ez csak azért van így, mert elméleti és gyakorlati tanítói értékükről talán csak a szerencsés protekció adott véleményét és nem egy elfogulatlanul ítélkező tanfelügyelői vizsgálat.

Igen is, ha az adóügyeket a vármegyei közigazgatási bizottságban az adó és pénzügyeket ismerő állami közeg képviseli, ha a vármegye közegészségügyéről a megyei főorvos referál s így tovább, akkor ha igazi virágzó népoktatást akarunk hazánkban elérni, akkor legyen azon a törvényhozás és a kormány, hogy a nemzet népoktatásügyeinek sáfárjai, a népoktatás igazi mesterei lehessenek. A tanfelügyelői vizsgálat, amely ily mestereket állít majd a népoktatási tanfelügyelői kerületek élére, terjedjen ki:

1. a pedagógiai tudományok elmélet- és gyakorlati,

2. a szervezettan tárgyaira.

Az így minősített tanférjak közül azután még a jogosulatlan protekció sem ültethet, csak arravaló férfiakat a tanfelügyelői állásokba.

Vajjon meghallják-e szavunkat? Adja Isten!

Ember Károly.

Berzeviczy a király előtt. A Fremdenblatt reggeli számában hosszabb beszélgetést közöl Berzeviczy Alberttel, a magyar képviselőház elnökével, aki tegnap este elmondotta a lap munkatársának, hogy miről beszélt Ő felségével a déli audiencián.

— Ő felsége meglegedését fejezte ki a magyarországi alakulásokról — mondotta Berzeviczy — majd annak adott kifejezést, hogy továbbra is sikerülni fog biztosítani a magyar országgyűlés eredményes tárgyalásait. Ő felsége érdeklődött a képviselőház eddig elvégzett munkálatairól és az alelnökökkel politikai utjukról beszélgetett. Érdeklődött a magyarországi aratási viszonyok felől is és sajnálatát fejezte ki, hogy a kedvezőnek mutató kilátások nem valósultak meg. Így természetesen, mondotta a gazdaság többi ága is szenved. Arra a kérdésre, hogy mit gondolok a jövő programjáról, így válaszoltam: Egyelőre szünet van, mialatt a delegációk tanácskoznak. A delegációk befejezése után a magyar képviselőház elsőnek a polgári perrendtartásról szóló törvényjavaslatot tárgyalja, majd Lukács László terjeszti be a pénzügyi expozé és a költségvetési bizottság majd a képviselőház elé kerül. A képviselőház utolsó ülései nyugodt lefolyásúak voltak, egyetlen kiemelkedő momentum Polónyi interpellációja volt az ötszázhatvan milliós kölcsönről. Erre Lukács valószínűleg a pénzügyi expozé folyamán fog válaszolni.

Haas Fülöp és Fiai

Nagyvárad cs. és kir. szab. szőnyeg és
butorszövet gyárosok,
magyar királyi udvari szállítók
Rákóczi-ut, Rimanóczy-palota.

Az őszi idény megérkezésével a t. c. közönség szives figyelmébe ajánljuk most érkezett szőnyegek, butorszövetek, ablakvédők, utazótakarók, függönyök, asztalterítők, storok.

Valódi keleti szőnyegek, perzsa, indus és smyrna minőségben

igen jutányos áron. Nagy választékban raktárunkon a „Haas“-féle Agra és csomózott szőnyegek legjobbaknak vannak elismerve. Varrott paplanokban, gyapjutarokban, lópokrócokban nagy raktár.
Szabott árak.

Városi közügyek.

A közgyűlés tárgysorozata.

Holnap, csütörtökön tartja Nagyvárad város október havi közgyűlését. A tárgysorozat elég bő s több nagyobb fontosságú kérdés is van közöttük, amelyeknél bizonyára lesznek felszólalások. Így alig lehet kilátás arra, hogy egy nap alatt letárgyalják mind a 45 ügyet, annál inkább, mert némelyik kérdésnél az előadó ismertetése és javaslata terjedelmes s már csak ezeknek a felolvasása hosszú időt vesz igénybe.

Különben a tárgysorozat a következő:

Nagyvárad város törvényhatósági bizottságának 1910. évi október hó 13-ik, esetleg következő napján mindenkor d. u. 3 órakor tartandó ülésén a következő ügyek fognak tárgyalatni:

1. A polgármester jelentése az előző havi közigazgatás állapotáról.

2. Az adóügyosztálynál megüresedett III. adóoszt. számtisztai állásnak választás utjának betöltése.

3. A m. kir. belügyminiszter leirata a III-ik vashid ügyében.

4. A tanács a házi pénztár s az abban kezelt alapok és alapítványok 1909. évi bevétel- és kiadásairól szerkesztett zárszámadást tárgyalás és elfogadás végett beterjeszti.

5. A tanács javaslata a gyámhatósági szervezet módosítása tárgyában.

6. A tanács előterjesztése a számvétség személynének szaporítása tárgyában.

7. A tanács javaslata az 1909. évre nyert 60,000 korona államsegély felosztásának helyesbítése tárgyában.

8. A tanács mint állandó választmány javaslata a város tulajdonát képező Apolló épület értékesítése tárgyában.

9. A tanács előterjesztése a m. kir. belügyminiszter leirata folytán a vízvezetési szabályrendelet módosítása tárgyában.

10. A tanács a rendőri felügyeleti és engedélyezési díjakról alkotott szabályrendelet tervezetét tárgyalás és elfogadás végett beterjeszti.

11. A tanács javaslata a város vegyikísérleti és élelmiszer vizsgáló intézet felállítása tárgyában.

12. A tanács előterjesztése a Csillag-városi gyógyszerár felállítása tárgyában.

13. A tanács javaslata a pincériskola átvétele s a fodrász és pincér iparosiskola szervezése tárgyában.

14. A tanács a községi elemi és polgári iskolák 1911. évre szóló költségelirányzatát tárgyalás és elfogadás végett beterjeszti.

15. A tanács előterjesztése a hegyi utak kisajátításához szükséges póthitel engedélyezése tárgyában.

16. A tanács javaslata a régi járványkórháznak csendőriszlová történt átalakításánál felmerült többlet kiadás fedezése tárgyában.

17. A tanács jelentése a nyári szinkör építési költségeinek leszámolásáról.

18. A tanács előterjesztése a magyar városok országos kongresszus állandó bizottságának, a gyermekvédelemnek a városi közigazgatás keretébe leendő beillesztésére vonatkozó megkeresése tárgyában.

19. A tanács javaslata Rosenthál Vilmos és Arpad által Nagyváradon felállítani szándékolt termochémiai intézet felállítására szükséges terület átengedése tárgyában.

20. A tanács javaslata a debrecen—fehértemplomi állami közút 79 és 80 km. közti szakaszán elbontandó köhídnál szükségtelenné vált átvezető ügyében.

21. Kötérvételei ügyek.

22. A Rulikovszki-ut menti telkekre kötött adásvételi szerződések jóváhagyása.

23. A tanács mint állandó választmány Gyulán Demeterrel;

24. Pankolits Károlylyal és

25. Csarnai Gáborral megkötött földbér-

leti szerződéseket jóváhagyás végett bemutatja.

26. A tanács B. Sikli Iona nagyvárad-i lakosnak felállítani szándékolt magánóvodája támogatása ügyében hozott tanácsi határozat ellen felelőzetését beterjeszti.

27. A tanács előterjesztése a csatornázási munkálatok kereszttul vitélőnek ellenőrzésére kiküldött bizottság megalakítása tárgyában.

28. A polgármester előterjesztése az esküdtképes egyének alaprajstroma ellen beadott felszólalások, valamint ezekre teendő észrevételek elbírálására hat bizalmiférfi megválasztása tárgyában.

29. Fizetési előleg iránti kérelmek.

30. Dajka Endre r.-alkepitány és

31. Kágyi Lajos fogalmazó 3 havi szabadságidő engedélyezése iránti kérelme.

Erről a t. törvényhatóság tagjait azzal értesitem, hogy a közgyűlést megelőző napon a közgyűlési tárgyak bárki által megtekinthetők.

Nagyvárad, 1910. okt. 10.

Dr. Cseresnyés Béla,
tb. tanácsnok.

Mezey Mihály emlékezete a közgyűlésen.

Nagyvárad város tanácsa — mint említettük — Mezey Mihály elhunytával elhatározta, hogy a város törvényhatósága elé azon indítványt terjeszti, miként a város ezen kiváló férfinak elhunyt felett érzett részvétét és érdemeit jegyzőkönyvébe iktassa, továbbá Kert-utcát nevezze el Mezey Mihály-utcának és festesse meg Mezey arcképét a városháza számára.

A városi tanács ezen kegyeletes elhatározása a holnap kerül közgyűlés elé. A polgármester havi jelentésében emlékezik meg Mezey Mihály haláláról s indítványát a következő kegyeletes előterjesztésében teszi meg.

Mély részvétellel jelentem be a tek. törvényhatósági bizottságnak, hogy f. hó 6-án meghalt Mezey Mihály királyi tanácsos th. biz. tag.

Nem szükséges a tek. törvényhatósági bizottság előtt az elhunyt városi kultur-intézményeinek létesítése, fejlesztése körüli tevékenységét és minden, a város szépítését, fejlesztését előmozdító mozgalom élén kifejtett odaadó és önzetlen munkásságát hosszasan méltatni. Átérti a tek. törv. hat. bizottság minden tagja, hogy a megboldogult városra iránt mily rajongó szeretettel viseltetett, s hogy ezen szeretet fáradságot nem ismerő és erejét meghaladó buzgó, önzetlen, odaadó tevékenységre készítette, — úgy hogy ő már életében kivívta a város minden polgárának szeretetét és becsülését.

A midőn tanácsunk e pótolhatatlan veszteségről értesült, azonnal elhatározta, hogy városunk e nagy fia elvesztése felett érzett fájdalomnak és részvétének kifejezést adjon, a gyászoló családnál testületileg megjelenvén, részvétét kifejezi, a ravatalra a város nevében koszorút helyez, az elhunyt temetésére a Rulikovszky-temetőben diszjrhelyet ajánl fel.

Amidőn ezen körülményt utólagos jóváhagyás végett a tek. törvényhatósági bizottságnak bejelentem, tisztelettel kérem, miszerint intézkedéseinket jóváhagyólag tudomásul venni, az elhunyt emlékeztére a Kert-utcát, amelyben a megboldogult ifjú éveit töltötte s amelyben az általa létesített és fejlesztett intézmények fekszenek, Mezey Mihály utcának elnevezni, arcképét a városháza bizottsági termében leendő elhelyezés végett megfestetni s végül az elhunyt felett érzett fájdalomnak és mély részvétének jegyzőkönyvében kifejezést adni és erről a gyászoló családot jegyzőkönyvi kivonaton értesíteni méltóztatásuk.

Háziipar kiállítás Nagyváradon.

A Bmke munkái.

A Biharmegyei Magyar Közművelődési Egyesület ipari osztálya által rendezendő háziipari kiállítás előkészítő munkái nagyban folynak. A kiállítás igen szép sikerűnek ígérkezik, a mennyiben a Bmke munkásságát ebben az ügyben a Biharmegyei Gazdasági Egyesület is elő fogja segíteni. A kiállítás iránt a földmívelésügyi miniszter melegen érdeklődik. A napokban ez ügyben megkereste a Kereskedelmi és Iparkamarát, hogy a kiállításról bővebb felvilágosítást adjon. Az egyesület osztályelnöke dr. Moskovits Miklós, valamint a Gazdasági Egyesület titkára Weingärtner Andor és Tyl János a Bmke titkára a részletes tervvel a napokban lesznek kész és akkor a legjobb felvilágosításul szolgáló programot be fogják mutatni a Kereskedelmi Kamara utján a földmívelésügyi miniszterhez.

A kiállításhoz a földmívelésügyi miniszter 1500 koroával fog hozzájárulni. Ezt az összeget a kiállítók jutalmára fogja fordítani a rendezőség. A kiállításon a megye területéről a háziipar minden neme képviselve lesz, tekintet nélkül arra, hogy az a háziipar cikk kezdetleges vagy már teljesen kifejlődött háziipar terméke.

A kiállításnak az a célja, hogy a megye területén a háziipart fejlessze, illetve a községekben, ahol alkalmas körülmények vannak erre, megfelelő háziipart teremtsen.

A községekben az egyesület felhívására most készülnek a kiállításra szánt dolgok, melyek igen érdekes képét fogjuk mutatni annak, hogy mi mindent gyártanak kint eldugva a vidéken anélkül, hogy annak praktikus fejlesztése és értékesítése által a lakosság tisztességes keresetet biztosítsa magának.

A Haverda-pör utolsó napja.

Az utolsó napok érdeklődése megsokszorozódott, az esküdszéki terem ajtaja előtt nagy tömeg várja, hogy bebocsássák. A bíróság már korán reggel óta a kérdések megszövegezésén dolgozik és az esküdtek szobája felől is igen élénk, heves beszélgetés zaja hallatszik. A bírósági karzatok zsúfolásig megtelnek, az esküdtek is elfoglalják helyeiket és most a nagyteremben mindenki izgalommal várja, hogy jöjjenek, a kik ítéletet mondanak és a kik felett az ítélet elhangzik.

Tíz órakor megszólalnak a csengők. Jön a bíróság, dr. Baloghy Györggyel az élén, a ki kiadja a rendeletet, hogy a vádlottakat bevezessék. Elől jön Jánossy, utána Haverda Mária, legvégül Vojtha. Mind hárman kissé sápadtabban, mint a tárgyalás alatt, de egyenesen, szilárdan lépkedve.

Az elnök: A fő tárgyalást megnyitom. A királyi törvényszék a felek meghallgatása után ezeket a kérdéseket állapította meg.

A kérdések.

Dr. Mikovich Lajos bíró olvassa a kérdéseket:

I. csoport. I. főkérdés: Bűnös-e vádlott Jánossy Aladár abban, hogy Szabadkán, az ugynevezett szegedi szőlők között 1909. április 19-én este 6 és 7 óra között özv. Haverda Boldizsárné szül. Szoukóp Mária-t a bűnjelt képező Browning-pisztolylyal, egy lövéssel, előre megfontolt szándékkal megölte? Igen, vagy nem? E mellé szolgál négy kiegészítő főkérdés, amelyek arra vonatkoznak, vajjon Jánossy Aladár e tettét I. szándékosan, de előre meg nem fontoltan, II. szándékosan,

de erős felindulásban, III. öntudatlan állapotban, vagy olyankor követte el, midőn szabad elhatározási képességgel nem bírt, IV. ez állapotban erős felindulásban követte-e el?

II. csoport. I. főkérdés. Bűnös-e vádlott Haverda Mária abban, hogy Jánossy Aladár vádlottat szándékosan rábírta arra, hogy özv. Haverda Boldizsárné, szül. Szoukop Máriát 1909 ápr. 19-én Szabadkán az ugynevezett szegedi szőlők között a bűnjelt képező Browning-pisztollyal megölje? Igen, vagy nem?

E mellé szolgál 6 kiegészítő főkérdés, amelyek arra vonatkoznak, hogy: I. e tettet szándékosan előmozdította, vagy megkönnyítette-e, II. előidézte-e, hogy Jánossy e tettet öntudatlan állapotban kövesse el, III. előmozdította-e, hogy Jánossy a tettet szándékosan, de előre meg nem fontoltan kövesse el, IV. előmozdította-e a felmenő ágbeli rokonán elkövetett gyilkosságot, V. előmozdította-e a halált okozó súlyos testi sértést? VI. előmozdította-e a szándékos, de ölési szándék nélkül való testi sértés elkövetését?

III. csoport. I. főkérdés: Bűnös-e vádlott Vojtha Antal abban, hogy Jánossy Aladár ama cselekményét, mellyel 1909 április 19-én este 6 és 7 óra között özv. Haverda Boldizsárné, szül. Szoukop Máriát Szabadkán az ugynevezett szegedi szőlők között a bűnjelt képező Browning-pisztollyal előre megfontolt szándékkal megölje, szándékosan előmozdította, vagy megkönnyítette-e? Igen, vagy nem? Ehhez járul két kiegészítő főkérdés, amelyek arra vonatkoznak: I. Előmozdította-e, hogy Jánossy tettet szándékosan, de előre meg nem fontolt szándékkal kövesse el, II. előmozdította-e, hogy Jánossy tettet szándékosan, de ölési szándék nélkül követte-e el?

Az elnök: A vád tárgyát a gyilkosság képezi, mivel pedig a bíróság a bizonyítási eljárás alatt úgy tapasztalta, hogy a gyilkosságnál enyebb minősítésről is lehet szó, feltette a bíróság a szándékos emberölés és a halált okozó súlyos testi sértésre vonatkozó kérdéseket is. Ha a bíróság a perbeszéd alatt módosítani akarná a kérdéseket, erre módja lehet. Ezért kijelentem, hogy e kérdések még nem véglegesek.

Az ügyész: En nekem egyelőre nincs megjegyzésem,

Dr. Dési Géza; Megnyugszom.

Dr. Balassa Armin: Egyelőre megnyugszom.

Dr. Gál Jenő: Megnyugszom.

Az elnök: Ugy megnyitom a perbeszédet és felkérem a közvádlo urat, hogy végleges vádindítványt terjessze elő.

A vádbeszéd.

Dr. Nagy Béla ügyész: Esküdt urak, harmadszor kerül esküdtbíróság elé a szabadkai gyilkosság. Harmadszor került bizonyításra, milyen előzmények készítettek a szűkös viszonyok közt élő, de könnyelmű Haverda Máriát arra, hogy felbujtsa és megöltesse az édesanyját, akinek semmi más bűne nem volt, mint hogy nem adott pénzt a leányának.

Nem tudom bizonyítani, hogy beszélt meg Jánossy Haverda Máriával a gyilkosság részleteit; de arra van bizonyíték, mint adta meg Jánossy szólásaival a gyilkosság eszméjét és mint bujtogatta Haverda Mária Jánossy a gyilkosságra.

Az ügyész ezután részletesen ismerteti a gyilkosság lefolyását. Budapesten Haverda Mária zgatottan várja a gyilkosságot.

Vojtha a legbűnösebb.

A három vádlott közül — folytatja az ügyész — én szubjektíve Vojthát tartottam a legbűnösebbnek. Ő volt az eszme létrehozója és kidolgozója. Saját vallomásán kívül két bizonyíték is szól ellene.

Esküdt Uraim! A magyar társadalom nevében fognak önök itélkezni. Nem volna méltó, ha ebben az eszme pillanatban arra kérném önöket, hogy ítéljék el a vádlottat. Itt

csak arra kérem önöket, hogy adják vissza az igazságszolgáltatásba vetett hitünket.

Az ügyész beszéde láthatólag mély hatást tett az esküdtekre.

Az elnök ezután negyedórás szünetet adott, majd pedig dr. Dési Géza, Jánossy védője, kezdte meg védőbeszédét.

Dési Géza Jánossy Aladárt nem annak a gyilkosnak tartja, aki pénzért gyilkolt, hanem olyanoknak, akit könnyen tudtak hajlítani mások akik vérarán akartak meggazdagodni.

Százezer koronás család a fővárosban.

Az a nagyszabású bűnügy, mely tegnap délután óta foglalkoztatja az államrendőrséget s amelyről a tegnapi lapok tesznek említést, érthető szenzációt keltett a fővárosban. A rendőrség jelentése szerint a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár kárára évek óta csunya visszaélést követett el több orvos és gyógyszerész, kik az ismert receptmanipulációkkal a pénztárt közel 100.000 korona összeggel károsították meg.

A súlyos esetre az államrendőrséget Bray Valér gyógyszerészeti gondnok figyelmeztette s adatokkal igazolta, hogy a visszaéléseket Glück Rezső Rákóczi-téri és Fränkel Lipót dr. orvos követték el együttes manipulációval.

A rendőrség Bray vallomását nyomban közölte a pénztár igazgatóságával, mely az intézetben elrendelte a könyvek és a receptek sürgős átvizsgálását.

A vizsgálat meglepő eredménnyel végződött.

Megállapították, hogy rengeteg sok azoknak a recepteknek a száma, melyekkel megkárosították a betegpénztárt. Hogy kézzelfogható bizonyítéka legyen az igazgatóságnak, három embert elküldtek a gyanúsított orvos, Fränkel Lipót dr. József-körút 44. szám alatti lakására, hogy ez receptet írjon valamennyinek. Fränkel az álbetegeket megvizsgálta s miután orvosságot irt nekik, a betegpénztári könyvből nem egy, hanem két receptet is kitépelt, melyek közül az egyiket értékesítés végett megtartotta magának.

A kerületi munkáspénztár, mely a receptek beérkezését várta érthető türelmetlenséggel, kevésre rá már meggyőződött arról, hogy Fränkel és Glück csúnyán visszaéltek a beléjük helyezett bizalommal.

Megtették ellenük tehát a büntető feljelentést, amely azt eredményezte az este, hogy a gyanúsítottakat, kiknek a lakásukon házkutatást is tartottak egyidejűleg, előállították a detektívek a rendőrségre.

A főkapitányságon az előállított embereket Sándor László dr. rendőrkapitány hallgatta ki. A két diplomás szélhámos a rendőrkapitány kérdéseire eleinte mindent tagadott, később azonban, amikor bizonyítékokkal állt elő a nyomozást vezető kapitány, készek voltak vallomást tenni.

A főkapitányságon újból kihallgatták a terhelteket, akik fentartották a tegnap éjjel tett szenzációs vallomásukat.

Tegnap délben a rendőrség újabb idézéseket küldött szét több gyógyszerésznek és orvosnak, kik az ügybe bele vannak keverve.

Dr. Sándor László rendőrkapitány délben félegy órákor hosszú kihallgatás után letartóztatta Glück Rezső és Braun Lajos gyógyszerészeket, továbbá dr. Fränkel Lipót betegségyógyzó pénztári orvost.

A csalókat a büntetőtörvénykönyv 385. és 383. szakasza alapján tartóztatták le azért, mert kétségtelenül bebizonyosodott a család büntette. A büntetés maximuma öt évi fogház.

UJDONSÁGOK.

A X. Katholikus nagygyűlés.

A X. Katholikus Nagygyűlés védőségét a püspöki kar tagjai közül újabban Fetser Antal felszentelt püspök, nagyváradai káptalani helynök, diszelnökségét pedig Mailáth György gr. v. b. t. t. fogadta el s erről az Országos Katholikus Szövetség elnökségét az alábbi levelekkel értesítették:

Nagyméltóságú Elnök Ur!

Nagy örömmel értesültem Nagyméltóságodnak folyó évi augusztus 3-án 5776. sz. a. kelet nagybecsű leveléből, hogy a katolikus öntudat és hitélet emelésében, a keresztény közszellem és tevékenység irányításában már eddig is gazdag érdemeket szerzett Katholikus Nagygyűlések sorozata az idén is gyarapodni fog, mert az Országos Katholikus Szövetség jövő hó 13—15 napjain a X. Katholikus nagygyűlést rendezni kívánja Budapesten. A csekélységemnek is, mint a már fájdalom oly régen árva nagyváradai latin szert. egyházmegye káptalani helynökének felajánlott védőséget készséggel és köszönettel elfogadom és a költségek fedezésére van szerencsém Nagyméltóságú Elnök Urnak tiszteletteljesen a mellékelt 100 koronát rendelkezésére bocsátani.

A nagygyűlés minél áldásosabb sikerére a jó Isten bőséges kegyelméért esedezem és mély tisztelettel maradok Nagyméltóságodnak

alázatos szolgája

Fetser Antal, s. k.

felsz. püspök, káptalani helynök.

Kegyelmes Uram!

Teljesen átérezve a Kath. Nagygyűléseknek hitéletünkre kiható fontosságát, a f. évi november 13—15 ig megtartandó nagygyűlés diszelnöki tisztét, amelyet Nagyméltóságod f. évi augusztus 22-én 6033. sz. a. kelet nagybecsű levelében nekem felajánlani kegyeskedett, a legnagyobb készséggel elvállalom, egyúttal pedig a közgyűlés költségeinek fedezéséhez utalványon küldendő 100 koronával hozzájárulok.

Fogadja kérem Nagyméltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását, amellyel maradtam Excellenciádnak

alázatos szolgája

Mailáth György gróf s. k.

* **Áthelyezés.** Miskolczy Ferenc dr. főispán új. Miskolczy Hugó tenkei közigazgatási gyakornokot a beéli főszolgabíróhoz helyezte át.

* **Egy esperes-plébános hirtelen halála.** Szabadka község katolikus lakosságát súlyos gyász érte. Manusick Félix esperes-plébános, címzetes kanonok hirtelen elhunyt. A 63 éves lelkész a város egyik fürdőjében érte a halál. Mikor a fürdőszolga benyitott a kabinjába, holtan találta a köztisztelőben állott lelkészt. Szívszélhűdés érte. Társadalmi téren is nagy tevékenységet fejtett ki az elhunyt.

* **Személyi hír.** Fráter Barnabás, Bihar-megye alispánja, Derecskére utazott.

* **Huszárönkéntes iskola Debrecenben.** Debrecenből elhelyezték a gyalogos önkéntesek iskoláját, azonban a huszárönkéntesek iskolája Debrecenben lesz. Erről távirati uton értesítették Debrecen. A huszárönkéntes iskola vezető tanára *Nedeczky Ferenc* huszárkapitány lesz.

* **Választás a városnál.** Nagyvárad város holtnap közgyűlésén választás lesz. A törvényhatósági bizottság a szeptemberi közgyűlésen *Bige Béla* számtisztet a városi mérnöki hivatalhoz könyvelővé választotta. Az így megüresedett III. osztályu számtiszt állásra meghirdették a pályázatot s egyetlen pályázati kérvény érkezett be: *Rozsly István* városi napi-dijas pályázott számtisztnek. Így a közgyűlés egyhangulag választja meg. *Rozsly István* már huzamosabb idő óta szolgálja Nagyvárad városát felebbvalóinak megelégedésére.

* **Bezárt iskolák.** A kolera veszély fenyegetése alkalmából az egész vármegye területén valóságos nagytakarítást végeztetett az alispán. Különös gondot fordítottak az iskolákra, melyekben az egészségügyi követelményeknek hajszálpontosságra tettek eleget. Amelyik iskolában a legkisebb egészségtelen dolgot talált a hatóság, ott a hibák javítását azonnal elrendelte vagy kérielhetetlenül megtiltotta bennük az előadásokat. Így a tegnapi nap folyamán a mezőkeresztesi főszolgabíró Beregböszörményben 4 református iskolát csukott be a miatt, mert az iskolákban az illemhelyek rosszak voltak. Ugyancsak a mezőkeresztesi főszolgabíró zárta be tegnap a mezőpeterdi görögkeleti iskolát is. Ebben az iskolában több hiány van melynek pótlására az iskolafenntartókat többször felhívták. A bezárt iskolákban a hiányok pótlásáig nem kezdődnek meg a tanítások.

* **A szükséglakások építése.** A kolera veszedelemtől való védekezés egy új intézmény létrejöttét mozditja elő Nagyváradon, amelyet már régen fel kellett volna állítani Nagyváradon: a szükséglakások intézményét. Igen sok olyan lakásnak nevezett oda van Nagyváradon, amelyet rendőrileg ki kellett volna üríteni, de a rendőrség nem intézkedhetett, mert a szegény lakókat nem tudta hova tenni. Fertőző betegségeknek a tulzsufolt lakásokat szintén ki kellett volna üríteni, de nem lehetett semmit tenni. Kolera esetén ez a legnagyobb veszélyt rejti magában. Ezért a városi tanács előterjesztést tesz a holtnap közgyűlés elé, hogy a Klváros mellett hat szükséglakást építtessen a város, amelyekbe a kényeszer-kilakoltatottakat helyezik el szükség esetén. Az ügyet a városi tanács póttárgyként terjeszti a csütörtöki közgyűlés elé s *Lukács Ödön* tanácsnok lesz az ügy előadója.

* **A tébolydába vittek egy postást.** Tegnap délelőtt az elme-kórházba szállították a nagyvárad mentők egy szerencsétlen postást *Tóth Istvánt*. A betegről a Friss Ujság különkiadása alapján azt beszéltek, hogy ép elmével szállították be felsőbb parancsra az elme-kórházba. E hiradás nyomán dr. Mayer városi tiszt főorvos és dr. Berkovics René tisztiorvos megvizsgálták a szerencsétlen embert, akit úgy önt, mint közveszélyes tébolyodottnak találtak. A föltevés tehát, mintha Tóthot felsőbb parancsra szállították volna a gyógyintézetbe, nem fejei meg a valóságnak. Ezek közlésére hivatalosan felkértük, aminek ez uton teszünk eleget.

* **Vegykisérleti állomás Nagyváradon.** Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága holtnap délután határoz a vegykisérleti állomás felállítására felett, Nagyváradon már régen szükség van ilyen intézményre, mert az eddigi állapot éppen nem felelt meg egy fejlődő város igényeinek. A rendőrség, ha elkobzott valami élelmiszert a hamisítás gyanúja alapján, a debreceni vegyvizsgáló intézetbe kellett a mintát küldeni s igen sokszor megtörtént, hogy fél év múlva jött meg a vizsgálat eredménye. Biztosra vesszük, hogy a törvényhatóság egyhangulag szavazza meg a vegykisérleti állomás költségeit, annál inkább, mert a törvényhatóság tagjai már évek óta sürgetik az intézmény létesítését.

Értesítés!

Tisztelettel értesítjük a n. é. közönséget, hogy őszi szövet újdonságaink már megérkeztek. Kérjük t. megrendelőinket, hogy őszi megrendeléseiket mielőbb eszközölni sziveskedjenek, mert most még a szorgosabb munka előtt jutányosabban tehetünk eleget nagybecsű megbízásunknak.

HÁBER ÉS TÁRSA

első amerikai férfiszabók.

Nagy Sándor utca 1. szám.

x **Lloyd kávéház** ujonnan épített és fényesen berendezett téli kerthelyiségében október hó 11 én a következő gyönyörű színezésű és pompás szórakoztató képek lesznek bemutatva. 1. Nyugat-Riviera. 2. Gyermeki önfeláldozás. 3. Nápolyi ünnepély. 4. Egy vesélyes fogadás. 5. Babi családja. 6. Kecsege ur akrobata. 7. Leégett kalapüzlet. 8. Sétapálcá. Beléptidij nincs. Kezdeté este 9 órakor. Kitűnő ételek, italok figyelmes főszolgálatáról gondoskodva van. A nagyérdemű közönség becses pártfogását kéri mély tisztelettel *Hartstein és Orlei* kávéház tulajdonosok.

Friedländer I. Izsó

angol divat-szabó

Nagyvárad, Szt János utca.

x **Villamos csillárt** ne vásároljon, berendezést ne készítsen, míg **Stern** nel a Bémer-téren nem beszél, felvilágosítok bárkit, ha nem is vásárol nálam. Terveket díjmentesen készítek. Raktáron tartok villamos és gáz főzőket, vasalókat, Wolfram és izzó lámpákat gyári áron házhoz szállítok. Bémer-tér 3. Telefon 556.

A legújabb!

A legszebb!

Felöltők

Bluzok

Kosztümök

Aljak

Toilettek

Pongyolák

Gyermekruhák

Készen és méret után olesó szabott árak mellett. Szövet, selyem ruha kelme különlegességek.

SPITZER BÉLA

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Elsőrendű angol és francia gyászruhák 12 óra alatt készülnek.

A francia vasuti sztrájk.

Páris, okt. 11.

Az északi vasut alkalmazottai éjjel gyűlést tartottak. ameyen hír szerint az általános sztrájkot határozták el. Éjfélkor a párisi északi pályaudvaron és holtnap reggel 8 órakor a hálózat többi állomásán beszüntetni kívánják a munkát. Az itteni északi pályaudvart a kormány megbízásából csapatok szállták meg. Híre jár, hogy az északi vasut vonalain lévő többi nagy állomás őrzésére is rendőrséget fognak igénybevenni. A rendőrség széleskörű intézkedéseket tett a kihágások megakadályozására. A főügyészség megbízást kapott, hogy a szükséges hivatalos intézkedésekre készen álljon. Eddig az összes vonatok menetrend szerint elindultak.

Páris, okt. 11.

Az északi vasuttársaság alkalmazottai által elfogadott napirend a következőket mondja: Miután az igazgatóságnál tett minden kísérlet sem járt eredménnyel az alkalmazottak helyzetének javítását illetőleg, elhatározzuk, hogy Párisban azonnal megkezdjük a sztrájkot. A munkát csak a követelések teljes rendezése után kezdjük ismét meg. A napirend egyik pontja kimondja, hogy az alkalmazottak a mozgósítási parancsnak nem fognak eleget tenni.

Páris, okt. 11.

Az északi pályaudvar hivatalnokait értesítették, hogy egyetlen gép sem fogja elhagyni a fűtőházat. Közben azonban minden intézkedés megtörtént a forgalom újból való felvétele érdekében. Az utasokat értesíteni fogják, hogy elútaszások lehetővé tétele dolgában az igazgatóság nem vállalhat garanciát.

Páris, okt. 11.

Az északi pályaudvaron egyetlen vonat, reggel 5 óra 17 perckor indult el Lille irányában. Reggel fél 5 órakor beszüntették a jegyek kiadását.

Páris, okt. 11.

Reggel 6 óra 10 perckor Calaisból egy vonat 20 percnyi késéssel az északi pályaudvarra érkezett. A mozdonyvezető Amiensban, ahol a pályaudvart katonaság őrizte, értesült a sztrájk kitöréséről. A vonatra az egyes állomásokon elosztott katonák közül nagyobb csapat szállott föl, hogy a rendet fentartsa. A brüsszeli vonat még nem érkezett meg. A postaszolgálatot automobilon bonyolítják le.

IRODALOM.

Országos Középiskolai Tanáregyleti Közlöny. Szerkeszti dr. Lévay Ede. XLIV. évfolyam 1-5 szám. A tartalmas és terjedelmes folyóirat ezen legújabb száma főképen a jul. 4. és 5-én Nagyváradon tartott gyűléssel s az ezen alkalommal elhangzott felolvasásokkal, értekezésekkel, indítványokkal foglalkozik. Hatalmas és magas szárnyalású dr. Négyessy László elnöki megnyitó beszéde, amely városunkat, mint Szent-László városát üdvözölve, megjelöli azon nevezetesebb iránypontokat, amelyek felé az Országos Tanáregyletnek további munkálkodásában haladni kell. Majd a gimnáziumi érettségi vizsgálatról tartott előadást közli igen részletesen, terjedelmessen, melyet dr. Cserép József s az *érettségi elvárásokról*, amelyet dr. Schneller István kolozsvári egyetemi tanár tartott s amely már régóta vita tárgyát képezi nemcsak a központi és vidéki körök gyűlésén, hanem a tanügyi folyóiratok-

ban is tárgyalva volt. Egy minket igen közelről érdeklő tudományos, de azért igen vonzó előadás következik ezután. Dr. Tóth Mihály nagyváradi áll. főreáliskola tanára, aki saját megfigyelései alapján a nagyváradi *Püspökfürdő* Lótusz virágjáról és hévízi csigáiról olvasot fel, kimutatván, hogy a vízi növényeink nem azonosak sem az egiptomi (nilusi) sem a délszias (gongeszi) lotusszal, hanem egyedül áll a maga nemében. Majd egyleti ügyek foglalnak helyet a lapban. —y.

Fizika és fizikai földrajz középiskolák számára. Irta *Makay István* ny. főgimn. tanár. 41 ábrával. *Negyedik* javított kiadás Budapest, Franklin Társulat 1910. Egy külső kiállításban csinos s az ország nagyszámu középiskoláiban eddig is sikerrel használt kézikönyv új kiadása hagyta el fenti cím alatt a sajtót. A hivatalos bíráló kiemeli a munka világos, könnyed, magyaros stílusát s azon előnyét, hogy irodalmi nivón, de azért a tanuló felfogásához alkalmazkodva tárgyalja a tannerv által kiszabott anyagot. Nem terjedelmes, csak 95 oldalt tartalmaz, de ez is egyik előnye.

A katolikus Népszövetség naptára 1911-re. A katolikus népszövetség tagülteményei sorában a nyolcadik füzet helyett egy igen terjedelmes és szép kiállítású naptárt kapnak a tagok. A naptár terjedelme felül van 200 oldalon. A szöveget 65 kép élénkíti. Jogi, gazdasági, szövetkezeti, általános érdekű társadalmi cikkek, elbeszélések és versek változnak benne. A magyar népnaptár irodalomba minden esetre első hely illeti meg. Megjelent negyed millió példányszámban.

A szépségápolási speciálisták



egyértelműen azzal, hogy szép arc-
bőrnyerésének egyszerű titka: a pó-
tusokat tisztítani és tisztán tartani. Néhány csepp

Corsini-féle Eau de Florence-

ből a mosdó- vagy fürdővizbe ke-
verve, a pórusok felnyílnak, kitisztul-
nak. Az eredménye tiszta, egészséges
arcbőr. Az egészségtelen arc-
bőr az eldugult pórusoknak a kellemetlen
következménye. Használjon naponta
Eau de Florence-t és bevásárlásnál
követelje az eredeti címkés Corsini-
t (címké színe kék-vörös-arany), amely
önnek biztosíték ezen toillette víz
elsőranguságáról. Egy szolid üzlet
o respektálja a vevő vakaratát. o

Magyarországon mindenütt kapható.
Kapható **Vadász Albert** drogériá-
jában, Nagyváradon.

SZINHÁZ.

Heti műsor:

Szerda: Gülbaba.
Csütörtök: Remény.
Péntek: Muzsikusz leány.
Szombat: Erdészleány. (A szerző dirigál.)
Vasárnap: d. u. János vitéz.
Vasárnap este: Amor, a pénzügynök.

NYILTTÉR.

BÚTOR

jó kivitelben, jutányosan

REISZ

butorgyárában

Nagyvárad, Kossuth(Sas)-u.7.

TÁVIRATOK.

A portugál forradalom, A királyi család.

London, okt. 11.

Madridban tegnap az a hír volt elterjedve hogy Manuel király a Demisne amerikai hadihajon elhagyta Gibraltárt és visszautazott Lisszabonba. Más hírek szerint pedig öngyikóságot követett el. Mind ezen hírek alaptalanok voltak, mert a király vendége volt az angol kormányzóknak. A kormányzó följánlotta nyaralóját a királynak, aki azonban nem fogadta el.

Mánuel nem mond le.

Páris, okt. 11.

(Saját tud.) Mánuel király Lisszabonból való elutazása előtt egy, a népnek szánt kéziratot küldött a minisztetelnöknek, amelyben azt mondja, hogy azzal a meggyőződéssel hagyja el az országot, hogy mindig csak az ország érdekeinek megfelelően cselekedett és ezentul is szeme előtt fogja tartani Portugália érdekeit. Csak azért hagyja el az országot, hogy a polgárbáborunak elejét vegye, de elutazása nem jelenti egyuttal a trónról való lemondását.

Rabol a portugál kormány.

Lisszabon, oki. 11.

Ha a Quelhaes kolostorban lévő jezsuiták 24 óra alatt nem adják meg magukat, az ideiglenes kormány bombázni fogja a kolostort. A kormány a kolostorok földalatti utjait zár alá vette, hogy a jezsuitákat elfoghassa. Az állruhában menekülő jezsuitákat a rendőrség letartóztatta. A szerzeteseknek sok száz millióra rugó vagyonát a kormány elkobozta.

A király menekülése.

Madrid, okt. 11.

(Saját tud.) Regina Elene olasz cirkáló a Gibraltár elé érkezett, hogy az angol királynőt és fiát a oportói herceget Olaszországba vigye. A hajó indulása után a király és Amália királyné szintén elfogják hagyni Gibraltárt és Angliába fognak utazni. A király tegnap egyedül hallgatta a szent misét.

Legujabb.

A Haverda-pör.

Budapest, okt. 12.

Késő éjjel telefonálják lapunknak, hogy az esküdtek főnöke éjjel fél 2-kor hirdette ki a verdiktet, amely Jánossyra mint tettesre nézve, Haverda Mariskára mint fölbujtóra és Vojtára mint bűnrészesre nézve egyaránt marasztaló volt.

Éjjel fél 3 órakor telefonálják lapunknak, hogy az esküdttöróság a következő ítéletet hozta: Jánossy 10 évi, Haverda Mariska 12 évi és Vojtha Antal 8 évi börtönbüntetésre lett ítélve, beszámítva mindhármuknak egy évi vizsgálati fogságot.

Igazságszolgáltatás.

§ **Elítelt angyalcsináló.** Major Józsefné születő büntügyének tárgyalását, melyet a múlt héten félbeszakítottak, tegnap folytatta tovább a bíróság. A tárgyalás zárt volt, ennél fogva annak részleteiről semmit sem közölhetünk. Az ítélet a következő: Major Józsefné három évi tegyházat, Szatmári Mariska hat havi börtönt és Lukács Mária egy havi fogházat kapott. A többi négy vádlottat felmentették. Elnök Korn Alajos, ügyész Lásár Márton volt.

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCKICS GYULA.

Nagyvárad város rendőrkapitányi hivatalától.

23453—1910. szám.

Hirdetmény.

Nagyvárad város rendőrkapitányi hivatala, mint I. fokú iparhatóság ezennel közhírré teszi, hogy ifj. Weisz József nagyváradi lakos által felállítani szándékolt téglagyári telep telepengedélyezése tárgyában folyó évi október hó 17-ik napjának délelőtti 10 órájára a nagyváradi 3820. számú betétben 4304. hrsz. alatti, a nagyváradi 2940. sz. betétben 5266, 5292 hrsz. alatti, a nagyváradi 3589. sz. betétben 5265, 5267, 5264, 5268 hrsz. alatti, a 3812. sz. betétben 5300, 5302 hrsz. alatt, 3835. sz. betétben 5283, 5286, 5287, 5284, 5288 hrsz. alatt felvett ingatlanokra hely szini tárgyalást tűzött ki, amely körülményről az érdekeltek oly figyelmeztetéssel értesítettek, hogy esetleg kifogásaikat a helyszini tárgyalás alkalmával adják elő, mert a későbbben teendő felszólamlások figyelembe vételni nem fognak.

Nagyvárad, 1910. évi október 6.

Gerő,

rendőrfőkapitány.

Bornyomó zsákok.

Ürmös ágyhoz
való czikkek a
legjutányosabban
o kaphatók. o

Mezey János és Társa cégnél
Szent László-tér.



Szőlő- oltványokat

szállít amerikai si-
ma és gyökeres
vesszőket különféle
fajokban, fajtis-
taságért jóállva
legdusabb válasz-
tékban a már évek óta elsőnek és legmegbízha-
tóbbnak ismert **Kisküküllömenti első szőlőoltvány-telep**

tulajdonos: **CASPARI FRIGYES**

MEDGYES, 32. sz. (Nagyküküllő-megye.)

ooo Tessék árjegyzéket kérni! ooo

Az árj gyzékben található az ország minden részéről
érkezel, **elismerő levelek**, ennél fogva minden szőlő-
birtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős
személyiségektől úgy szó, mint írásbelileg bizonyosá-
got szerezhethet magának **fenti szőlőtelep meg-
bizhatóságáról.**

Hirdetések

felvételnek a kiadóhivatalban.

Figyelmeztetés!

A Schicht
szarvasszappan!

valódi csakis a

Schicht!

névvel és a „szarvas” véd-
jeggyel!



GYERMEK CIPŐK, GYER-
MEK KALAPOK, GYER-
MEK HARISNYÁK ÉS
GYERMEK fehérneműek
legjobb minőségben és
: kedvező árban :

REICHARD - áruháza

:: czégnél kaphatók. ::

z—3 középiskolát végzett fiu

nyomdász tanulónak

:: felvétetik ::

Szent László-nyomda
R.-T.-nál.

Megérkeztek az őszi és téli

!!

ujdonságok

!!

Felöltőkben és szörmékben eredeti modellek,
különlegességek ruhakelmékben és selymekben

Állandó nagy raktár:

Női- és Férfi-fehérneműekben, Vászón- és
Asztalneműekben, Szőnyeg- és Függyönyökben.

TELEFON 54.

ALAPITTATOTT 1858.

Angol costumök és francia toillettek
:: jutányos árban vállaltatnak. ::

IFJ. KOHN SÁMUEL

Nagyvárad, Bémer-tér.

Ha melege van,

ha fáradt, vagy unatkozik, siessen
Kecskeméthy István

„NEMZETI“ kerthelyiségébe,

hol üdülést, kellemes szórakozást,
ingyen, ^{kitűnő italokat} és izletes ételeket
olcsó pénzért kaphat. Ha lehet, ne
menjen egyedül, hanem családjá-
val és barátaival, hogy a kellemes
szórakozást megoszthassa velök.
— Minden este fényes műsor —

mozgófénykép előadás.

A kávéház egész éjjel nyitva.

Figyelmes és pontos kiszolgálás.
Társas ebédek, vacsorák és abo-
nensek polgári árban lesznek kiszol-
gálva. — Minden nap

friss flecken.

Számos látogatást kér tisztelettel
Kecskeméthy István ^{vendéglős, a}
^{NEMZETI szál-}
loda, vendéglő és kávéház bérloje.

„TISZÁNTUL“-ra
előfizethetni
mindennap.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: **NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.**

Raktáron tartjuk a javított **dr. Just-féle**

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szem-
ben **75 százalék megtakarítást** mutat fel. 40
gyertyás **Wolfram lámpa darabja 3.60 kor.**
100 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindenemű **izzólámpa különlegességek**, fény-
képes z-lámpák ugyancsak **legolcsóbb**
áron kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kapha-
tók a villamos telepen külön e
céllra épített nagy

← **csillár-raktárunkat** →
megtételezésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1. lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

villamos világítás

és erőátviteli berendezések felszerelését, bőví-
tését, átalakítá-
sát, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szál-
litását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat
a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

81

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Őszi idény

beköszöntése alkalmával felhívjuk a t.
vásárló közönség figyelmét

helyi gyártmányainkra,

melyek csak fiók üzletünkben jutnak
eladásra **szabott egységárak** mellett.

Moskovits Farkas és Társa
cipőgyár R.-T. Nagyvárad.

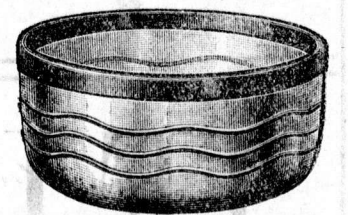
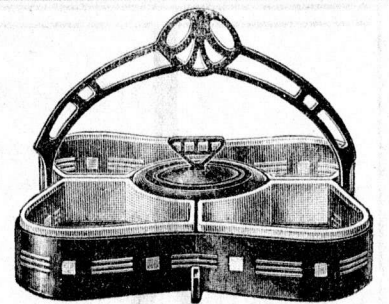
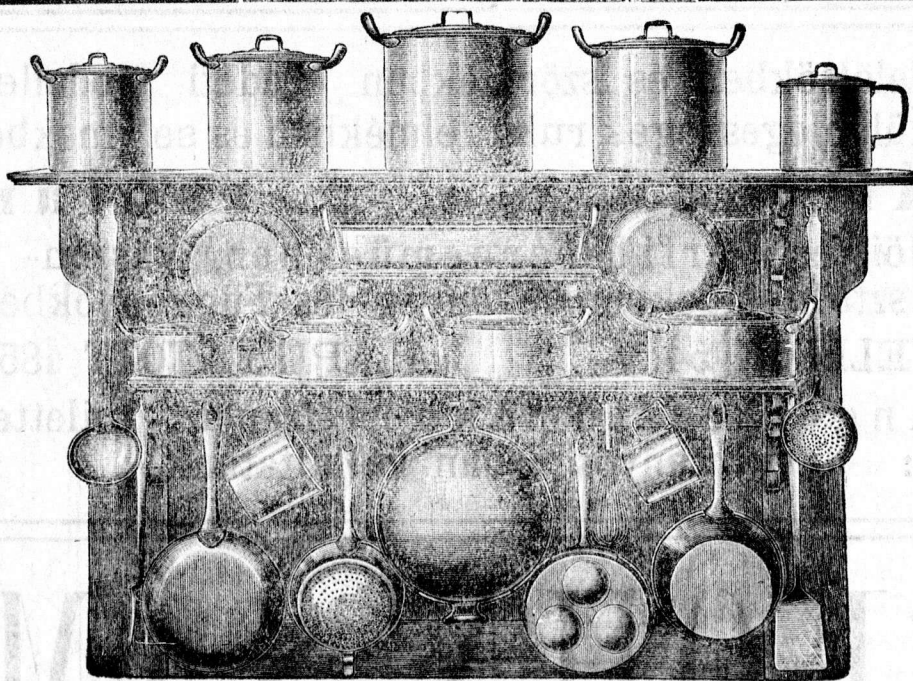
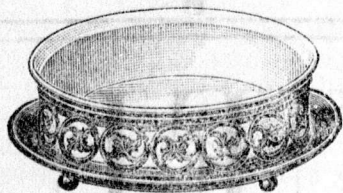
Központi fiók üzlet:

Kossuth-utca gyár épület.

II. fiók üzlet:

Rákóczi-ut Bazar épület.

Vidéki megrendelések **pontos**
és **gyors** elintézését nyernek.



Modern konyhaberendezések és háztartási különlegességek.

Tarsoly és Risztó különlegességek vaskereskedése
Nagyvárad, Rákóczi-ut. **Telefon helyben és vidéken 390.**